የትግራይ የተፈጥሮ ሀብት ጎብኚዎችን ስቧል

በታደሰ ገብረማርያም

በትግራይ ክልል በመከናወን ላይ ያለው የተፈጥሮ ሀብት ልማት ሥራ ለአሁኑ ቱሪዝም ከፍተኛ አስተዋጽኦ አበርክቷል:: በዚህም መሠረት ባለፉት ሁለት ዓመታት ብቻ ቁጥራቸው እጅግ የበዛ የአገር ውስጥና የውጭ አገር ጎብኚዎችን መሳቡን አቶ በለጠ ታፈረ የክልሉ ግብርናና ገጠር ልማት ቢሮ ምክትል ኃላፊና የተፈጥሮ ሀብት ዳይሬክተር ገለጹ::

አቶ በለጠ እንዳመለከቱት፣ ይህንን የተፈጥሮ ሀብት ልማት እንቅስቃሴን ለመመልከት ወደ ሥፍራው ከሚጎርፉት የአገር ውስጥ ጎብኚዎች መካከል በአማራ፣ በኦሮሚያ፣ በሶማሌ፣ በአፋርና በደቡብ የሚገኙ የተለያዩ ኅብረተሰብ ክፍሎችና በከፍተኛ የፖለቲካ አመራር ላይ ያሉት ኃላፊዎች ይገኙበታል::

ከውጭ አገር ጎብኚዎችም ውስጥ የምሥራቅና የምዕራብ አፍሪካ አገሮች፣ የአውሮፓ ኅብረት አባል አገሮች ዜጎችና ሌሎችም እንደሚገኙበት አስረድተዋል:: በተለይም የምሥራቅና የምዕራብ አፍሪካ አገሮች ጎብኚዎች ከሦስት ጊዜ በላይ በተደጋጋሚ ተመላልሰው መመልከታቸውን አስታውቀዋል::

‹‹የልማቱን ሥራ ከተመለከቱት አጠቃላይ ጎብኚዎች የተሰነዘረው ሐሳብና አስተያየት ለሥራችን መሻሻልና ጥንካሬ ከፍተኛ እገዛ አድርጎልናል›› ያሉት አቶ በለጠ፣ የልማት ሥራዎቹ የተወሰኑ ብልጭታዎችን ማሳየታቸውንና እነዚህን ብልጭታዎች ወደ ላቀ ደረጃ ለማሳደግ ሁሉን አቀፍ ጥረትና እንቅስቃሴ በመከናወን ላይ መሆኑን አስረድተዋል::

በክልሉ የአፈርና ውኃ ጥበቃ ሥራ ለመጀመርያ ጊዜ ተግባራዊ የሆነው ከደርግ ውድቀት ሦስት ዓመት በፊት በትግሉ ጊዜ እንደነበር አስታውሰዋል:: ይህም ማለት ደርግ የመውደቁ ሁኔታ አስተማማኝ ደረጃ ላይ መድረሱ እንደታወቀ፣ የሕዝባዊ ወያነ ሓርነት ትግራይ (ሕወሓት) የግብርና ክፍል ሕዝቡን ያሳተፈና በተፈጥሮ ሀብት ላይ ትኩረት ያደረገ የአፈርና ውኃ ጥበቃ ሥራ ለማከናወን የሚያስችል ስትራቴጂ ቀርፆ መንቀሳቀስ እንደጀመረ ተናግረዋል::

‹‹ለዚህ ዓይነቱ የልማት ሥራ ቅድሚያ ሊሰጠው የቻለውም የክልሉ ኢኮኖሚ በእርሻ ላይ የተመሠረተ በመሆኑና ኢኮኖሚው ደግሞ እየደቀቀ በመሔዱ ነው:: ከዚህ አኳያ ሕዝቡ ላለፉት 20 ዓመታት ያህል ለ20 ተከታታይ ቀናት፣ ላለፉት ሁለት ዓመታት ደግሞ ለ40 ተከታታይ ቀናት እየወጣ በዚሁ ሥራ ላይ እንዲሳተፉ ተደርጓል::››

ከዚህም የልማት እንቅስቃሴ ከተገኘው ውጤት ውስጥ 80 ከመቶ በላይ የሚሆነው በሕዝቡ ተሳትፎ የመጣ መሆኑን አቶ በለጠ ጠቁመው፣ መንግሥታዊ ያልሆኑ ድርጅቶችና መንግሥታዊ ፕሮግራሞች በአርአያነት የሚታዩ አንዳንድ እገዛዎችንና ድጋፎች ከማድረግ የዘለለ ተግባር አለማከናወናቸውን አስታውቀዋል::

አቶ በለጠ እንዳመለከቱት፣ ቀደም ባሉት ጊዜያት በየዓመቱ 50 ሚሊዮን፣ ከቅርብ ጊዜ ወዲህ ደግሞ 100 ሚሊዮን ልዩ ልዩ ዓይነት የዛፍ ችግኞች በገላጣ መሬት ላይ ተተክለዋል:: ተክላውም ከክልሉ የቆዳ ስፋት ውስጥ 60 ከመቶ ያህሉን ሸፍኗል::

አቶ ኢተፋ ጉያሳ፣ በመቀሌ ዩኒቨርሲቲ የመሬት ሀብት አጠቃቀምና የአካባቢ ጥበቃ ትምህርት ክፍል ኃላፊ በበኩላቸው፣ በትምህርት ክፍሉ በ1997 ዓ.ም. "ዛፍ ለገበሬዎች" (ትሪ ፎር ፋርመርስ) የሚል ፕሮጀክት ተቋቁሞ ለአካባቢው ኅብረተሰብና በተለይም ለአርሶ አደሮች በተፈጥሮ ሀብት ልማት ዙርያ ትኩረት ያደረገ የአቅም ግንባታ ሥልጠና በመስጠት የማይናቅ አስተዋጽኦ ማበርከቱን ተናግረዋል::

ፕሮጀክቱ ከተቋቋመበት ጊዜ ጀምሮ እስካሁን ድረስ ወደ 92 ሚሊዮን የሚጠጉና አገር በቀል የሆኑ ልዩ ልዩ የዛፍ ችግኞችን አፍልቶ ለአካባቢው ማኅበረሰብ ማሰራጨቱንም ገልጸዋል:: ከዚህም ቀደም ሲል ተተክለው ከነበሩት ችግኞች መካከል እስከ 35 በመቶ ያህሉ ብቻ ይጸድቅ እንደነበር፣ ፕሮጀክቱ ከተቋቋመ ወዲህ ከተተከሉት ችግኞች መካከል 71 ከመቶ ያህሉ መጽደቃቸውን ይህም ሊሆን የቻለው ያልተቋረጠ ክትትልና ቁጥጥር በመከናወኑ መሆኑን አስረድተዋል::

በተለይም የክልሉ ምሥራቃዊ ዞን በከፍተኛ የአፈር መሸርሸር እንደሚጠቃ፣ ይህንንም ሁኔታ ለመከላከል የሚያስችል ዘላቂ የመሬት አያያዝ ፕሮጀክት መቋቋሙን የተናገሩት ኃላፊው ፕሮጀክቱም

አቶ በለጠ ታፈረ

ለአካባቢው ሰዎች ሥልጠና በመስጠትና በዚህ ዙርያ የምርምር ሥራ ለሚያካሒዱ ተማሪዎች አስፈላጊውን ድጋፍ በማድረግ ላይ መሆኑን ጠቁመዋል::

በተለይም በዚሁ ዞን በክልተ አውላሎ ወረዳ፣ ጉሎሙባ ጣቢያ የሚገኙት አርሶ አደር ገብረሚካኤል ወልዱ፣ ገብረጻድቅ ኃይሉ፣ አብርሃ አስፋው በሰጡት አስተያየት፣ በአሁኑ ጊዜ በየሳምንቱ ለአራት ተከታታይ ቀናት እየወጡ የአፈርና ውኃ ጥበቃ ሥራ በማከናወን ላይ መሆናቸውን ገልጸዋል:: ይህ ዓይነቱን ተግባር መከናወን ከጀመረ ወዲህ አፈሩ እየተሸረሸረ ከመጠረግ መታቀቡን ውኃም በመጠኑ ቢሆን የማግኘት ዕድል እንዳተረፈላቸውና አካባቢው ወደ አረንጓዴነት እየተቀየረ መምጣቱን ጠቁመዋል::

አገር በቀል የስንዴና ገብስ ዝርያዎች በመጥፋት ላይ ናቸው ተባለ

በታደሰ ገብረማርያም

በአማራ ክልል ሰሜን ሸዋ ዞን በመንዝ ጌራ ምድር ወረዳ ውስጥ ሙሉ በሙሉ ሰፊ ሽፋን የነበራቸው አገር በቀል የስንዴና የገብስ ዝርያዎች በአሁኑ ወቅት በመጥፋት ላይ መሆናቸውን አንድ ጥናት አመለከተ፡፡ የብዝሀ ሕይወት ጥበቃ ኢንስቲቲዩት ደግሞ የተጠቀሱት የሰብል ዘሮች በጂን ባንክ እንደሚገኙ አመለከተ፡፡

የዓለም የመሬት ቀንን አስመልክቶ ሚያዝያ 20 ቀን 2003 ዓ.ም. "የአየር ንብረት ለውጥን እና ልማት" በሚል ርእስ በተካሄደው ውይይት ላይ በአቶ መስፍን ካሳ የሥነ ሕዝብ፣ ጤናና አካባቢ ልማት ቅንጅት (የፒ.ኤች.ኢ ኢትዮጵያ ኮንሰርቲየም) የፕሮግራም አስተባባሪ ከቀረበው ከዚህ ጥናት ለማወቅ እንደተቻለው፣ በመጥፋት ላይ ካሉት አገር በቀል የስንዴ ዝርያዎች መካከል ጠመኘ፣ ጉንድል፣ ድመቶና ቡሎ ይገኙበታል፡፡

ከዚህም ሌላ ነጭ ማውጌ፣ ጥቁር ፋርኬ፣ ወርቅዬና ቅባይና የተባሉት አገር በቀል የገብስ ዝርያዎች እንዲሁ በመጥፋት ላይ መሆናቸውን አመልክተው፣ በአጠቃላይ ከተጠቀሱት ዝርያዎች መካከል በጣም ጥቂቶቹ በግለሰቦች እጅ እና በተወሰኑ ቀበሌዎች ብቻ እንደሚገኙና ከነአካቴውም የጠፉ እንዳሉ አስረድተዋል፡፡

እነዚሁ አገር በቀል የሆኑ የሰብል ዝርያዎች ይህ ዓይነት ጉዳት ሊያደርስባቸው የቻለው በተለያዩ ወቅቶች በሚከሠተው ረሃብ ወይም የምግብ እጥረት ሳቢያ አርሶ አደሩ ስለሚበላቸው መሆኑን ተናግረዋል፡፡

ከዚህም ሌላ በጎርፍ ለውጥ ሳቢያ በእርሻ ማሳው ላይ እነዚህን ነባር ዝርያዎች ከማምረት ቸል በማለትና በሌላ የሰብል አይነት ላይ ትኩረት በማድረጉ መሆኑን ከአቶ መስፍን ማብራርያ ለመረዳት ተችሏል፡፡

ወረዳ ሁለት ዓይነት የግብርና ወቅቶች እንዳሉት፣ ከእነዚህም መካከል አንደኛው በልግ ሲሆን ሁለተኛው ደግሞ መኸር መሆኑን ገልጸዋል፡፡ በስፋት የሚታወቀውም በበልግ አምራችነቱ ሲሆን ምርቶቹም ባቄላ፣ ስንዴና ገብስ መሆናቸውን አስታውቋል፡፡

በሁለቱም የግብርና ወቅቶች የዝናብ ስርጭቱ እንደሚለዋወጥ፣ በተለይም በበልግ ወቅት የዝናቡ መጠን እየቀነሰ ከመምጣቱ የተነሣ 90 ከመቶ ያህሉ የመኸር አምራች ለመሆኑ መገደዱን ተናግረዋል፡፡

አቶ መስፍን በጥናታቸው ላይ እንዳብራሩት፣ ዓመታዊ የዝናብ መጠኑ ከ600 እስከ 800 ሚሊ ሜትር የሆነው ወረዳው፣ የ260 ቋሚ የውሃ ምንጮች ባለቤት ቢሆንም፣ በአሁኑ ወቅት የምንጮቹ ፍሰት ቀንሷል፡፡ ለናሙና ከተመረጡ አርሶ አደሮች መካከልም 84 ከመቶ ያህሉ ብቻ ስለ አየር ንብረት ለውጥና ተለዋዋጭነቱ ሰምተው ያውቃሉ፡፡ ይህንን ግንዛቤ ያገኙትም ከኤክስቴንሽን ሠራተኞችና ከሬዲዮ ነው፡፡

አቶ አዕቁ ኃይለ ሥላሴ የወረዳው ዋና አስተዳዳሪ፣ በአማራ ክልል የአየር ንብረት ለውጥ ጉዳት ካደረሰባቸውና የምግብ ዋስትና ችግር ካለባቸው 64 ወረዳዎች መካከል አንደኛው መንዝ ጌራ ምድር ወረዳ መሆኑን ገልጸዋል፡፡

በኅብረተሰቡ ወስጥ በባህል እንደሚገለጸው፣ "የመንዝ ወሩ በልጉ ነው" እንደሚባል፣ ነገር ግን በልጉ እየቀነሰና እየጠፋ እንደመጣና በዚህም ጊዜ አርሶ አደሩ ሁለተኛውን አማራጭ የመኸር ሰብል ማምረትን እንደተያያዘው ተናግረዋል፡፡ በመኸርም ምርታማነት የሚጎድላቸው አካባቢዎች እንዳሉም ሳይጠቅሱ አላለፉም፡፡

ከእነዚህም አካባቢዎች አንደኛው የክረምት ውሃ የሚተኛበት ሲሆን፣ ሁለተኛው ደግሞ በጥቅምትና ኅዳር ላይ ከፍተኛ የሆነ ውርጭ መኖሩ ነው፡፡ በዚህም የሚጠፉ ሰብሎች አሉ፡፡ በበልግ ቢሆን ኖሮ ይህንን ጉዳት ማምለጥ ይቻል እንደነበር ነገር ግን በልጉ ወደ መኸር መዛወሩ ከፍተኛ ጉዳት ማድረሱን አመልክተዋል፡፡

"ይህ ዓይነቱ ሁኔታ በሰብል ዝርያዎቻችን ላይ ያደረሰው ጉዳት ሰፊ ነው፡፡ ከስንዴ መካከል ድመት፣ ሺመት፣ ብልብሉና ጠመኘ በጣም በተወሰኑ አርሶ አደሮች እጅ ይገኛሉ፡፡ አለበለዚያም በአሁኑ ሰዓት አይገኙም ብለዋል፡፡ ከገብስ ዝርያዎችም መካከል ማውጌ፣ ፈርኬ በተለይ ጥቁር ፈርኬ፣ ነጭ ማውጌና ወርቅዬ የሚባሉት ዝርያዎች እየጠፉ ያሉበት ሁኔታ መሆኑን ገልጸው፣ ለነፍ ገብስ የተባለው ሌላው የሰብል ዝርያ በገቢያም ሆነ በብዙ አርሶ አደሮች ዘንድ እንደማይገኝ ተናግረዋል፡፡

እነዚህ አገር በቀል የሆኑ የስንዴና የገብስ ዝረያዎች ሊጠፉ የቻሉት ባህልና ልምዳቸው እየተለወጠ፣ የአየር ሙቀት እየተጠናከረና የአኗኗራቸውም ሁኔታ እየተቀየረ በመምጣቱ ነው የሚል እምነት እንዳላቸው አስታውቀዋል፡፡

በአሁኑ ጊዜ የአካባቢውን የተፈጥሮ ሀብት ለማልማት የሚያስችል ከፍተኛ እንቅስቃሴ በመከናወን ላይ መሆኑን ጠቁመው፣ በዚህ ዓይነቱም እንቅስቃሴ ላይ የወረዳው ሕዝብ ለ60 ቀናት ያህል እየወጣ የተፈጥሮ ሀብት ሥራ እንደሚያከናውን ገልጸዋል፡፡

በዚሁ ወረዳ የ03 ቀበሌ ገበሬ ማኅበር ነዋሪ የሆኑት አርሶ አደር ደጉ በርጋ፣ ተወልደው ያደጉት በዚሁ ቀበሌ መሆኑን ገልጸው፣ ቀደም ባሉት ዓመታት ኅብረተሰቡ ጠዋቱ ለእርሻ ሲወጣ ኃይለኛ ውርጭና ብርድ ስለነበር ደራርቦ ይለብስና እንገቱና ጭንቅላቱንም ቢጋቢ ያከናንብ እንደነበር አስረድተዋል፡፡ ከጥቂት ዓመታት ወዲህ ግን እንደቆላማ አካባቢ ጠዋት በጣም ሞቃታማ አየር እየሆነ መምጣቱን አስረድተዋል፡፡

"በበልግ ወቅት ገብስ፣ ስንዴ፣ ጓያና ባቄላ አምራቾች ነበርን፡፡ አሁን ግን ይህ ሁኔታ ተቀያይሯል፡፡ በጎችም የሚነጩት እየጠፉ ምንጮችም እየቀነሱብን፣ ከጅረቶችም የሚወርደው የውሃ መጠን እየቀነሰብን ነው፡፡ አገር በቀል የሆኑ የሰብል ዝርያዎቻችን ገበያ ላይ አይውሉም፤ እምንዘራው ሐምሌን ጠብቀን ነው፡፡ በዚህም ጊዜ ሙሉ ለሙሉ ውሃው መሬት ላይ እየተንሳፈፈ ሰብሉን ያቀጥነዋል፤ ወይም ያቀጭጨዋል፡፡ በጥቅምትና ኅዳር ደግሞ ብርድ ወይም ውርጭ ይመጣብናል፡፡ እነዚህንን ችግሮች ልንቋቋም አልቻልንም፤" ብለዋል፡፡

አርሶ አደር የሺጥላ ምንዳዬ የተባሉት የዜሮ ዘጠኝ ቀበሌ ገበሬ ማኅበር ነዋሪ ደግሞ፣ ምንጮች እየጠፉና እየሸሹ ሲሆን፣ ሙቀቱም እየተባባሰ መምጣቱን ገልጸዋል፡፡ ይህ ለምን ሆነ? ብለው ራሳቸውን ሲጠይቁ ለጊዜያዊ ጥቅማቸው ብለው ደኖችን ሳያውቁ በመጨፍጨፋቸው መሆኑን አመልክተዋል፡፡

የጨፈጨፋትንም ደን መልሰው ለመተካት ደፋ ቀና እያሉ መሆናቸውንና ለዚህም እንቅስቃሴ እውን መሆን ጉዳዩ የሚመለከተው መንግሥታዊ አካል ከጎናቸው ሊቆም እንደሚገባ አሳስበዋል፡፡

በዚሁ ወረዳ የዜሮ አምስት ቀበሌ ገበሬ ማኅበር ነዋሪ የሆኑት አርሶ አደር አለማየው በድሉ፣ "ገሬ ከስምንት ሰዓት በኋላ ሙቀት ሲበዛበት ማረስ ስለማይችል እየፈታን ወደ መኖ ቦታ እንሰደዋለን፡፡ ትንሽ አረፍ ሲል ደግሞ ወደ ዘጠኝ ሰዓት መጥመድ እንጀምራለን፡፡ ይህንን ዓይነት አካሄድ ለመከተል የተገደድነው በአየር ንብረት ለውጥ ሳቢያ አካባቢው ከመጠን

> "በበልግ ወቅት ገብስ፤ ስንዴ፤ ጓያና ባቄላ አምራቾች ነበርን:: አሁን ግን ይህ ሁኔታ ተቀያይሯል:: በጎችም የሚነጩት እየጠፉ ምንጮችም እየቀነሱብን፤ ከጅረቶችም የሚወርደው የውሃ መጠን እየቀነሰብን ነው:: አገር በቀል የሆኑ የሰብል ዝርያዎቻችን ገበያ ላይ አይውሉም፤ እምንዘራው ሐምሌን ጠብቀን ነው:: በዚህም ጊዜ ሙሉ ለሙሉ ውሃው መሬት ላይ እየተንሳፈፈ ሰብሉን ያቀጥነዋል፤ ወይም ያቀጭጨዋል:: በጥቅምትና ኅዳር ደግሞ ብርድ ወይም ውርጭ ይመጣብናል:: እነዚህኑን ችግሮች ልንቋቋም አልቻልንም፤"

በላይ በመሞቁ ነው፤" ብለዋል

አቶ ደላለኝ መስፍን የፌዴራል አካባቢ ጥበቃ ባለሥልጣን ምክትል ሥራ አስኪያጅ አርሶ አደሮች የራሳቸው የሆነ የተለያዩ በጎ ተሞክሮች እንዳላቸውና ለዚህም እውቅና ሊቸራቸው እንደሚገባ አመልክተዋል፡፡ ይህንንም ተሞክሮአቸውን በደብልጥ ለማዳበር እንዲያስችላቸው መወያየትና በጉዳዩም ላይ አርምጃ መውሰድ እንደሚገባቸው አሳስበዋል፡፡

ለዚህም እውን መሆን በቅድሚያ መደራጀት እንደሚገባቸው፣ መደራጀቱ ደግሞ የሥልጣን ባለቤት ሊያደርጋቸው እንደሚችል ከምክትል ሥራ አስኪያጁ ማብራሪያ ለመረዳት ተችሏል፡፡

ዶክተር አልጋነሽ ተሰማ የብዝሀ ሕይወት ጥበቃ ኢንስቲትዩት ተመራማሪ፣ በመጥፋት ላይ ስላሉት የሰብል ዝርያዎችን አስመልክተን በስልክ ጠይቀናቸው፣ አርሶ አደሩ አገር በቀል የሆነው የእህል ሰብል ዘር በተለያዩ ምክንያት ከእጁ ሲያመልጥ ወይም ሲጠፋ ኢንስቲትዩቱ መልሶ ይተካለታል ብለዋል፡፡

የሥጋ ጥብስ

አስፈላጊ ጥሬ ዕቃዎች

- በቀጫጭኑና በቁመቱ የተከተፈ ሩብ ኪሎ ቀይ ሽንኩርት
- ከ 4-5 ፍሬ የሚሆንና በክቡ የተከፈተ ነጭ ሽንኩርት
- ሩብ ሊትር ቀይ ወይን ወይም በብረት ድስት ውስጥ የሚዋሀደውን የሚመጥን ቀይ ወይን
- 1/8 ሊትር ዘይት
- ሩብ ኪሎ በቀጫጭኑ የተከተፈ ስጋ
- ሥጋውን ለማጣፈጥ የሚበቃ ጨውና ቃርያ
- የተከተፈ ትልቅ ቲማቲም
- በርበሬ (እንደ ፍላጎት)
- 2 የተፈጨ ዝንጅብል
- የተፈጨ ቀረፋ (እንደ ፍላጎት)

አዘገጃጀት

- የተከተፈውን ሥጋ ከጨውና ከቃሪያው ጋር አሽቶ ማስቀመጥ
- ዘይቱን መጥበሻ ላይ ማጋል፤ ቀይና ነጭ ሽንኩርቱን እንዳይጠቁር ተጠንቅቆ ማብሰል
- ትንሽ በርበሬ ጨምሮ ቶሎ ቶሎ ማማሰል
- የተከተፈውን ሥጋ እየተቁላላ ያለው ውህድ ላይ መጨመር
- በመጥበሻው /ብረት ድስቱ ውስጥ ያሉትን ውህዶች መሸፈን የሚችል ቀይ ወይን መጨመር
- የተከተፈውን ቲማቲም ጨምሮ ማማሰል
- ሥጋውን እንደፍላጎትዎ ማብሰል
- ቃርያና ቀረፋውን ጨምሮ ማውጣት
- በትኩሱ ለገበታ ማቅረብ

(ከድረ ገጽ)